

Anni Pesonen: Kirkosta metsään –

Ari Kokkonen: Mystiikkaa etsimässä.

Anni Pesonen: Minä olen Anni Pesonen.

Ari Kokkonen: Ja minä olen Ari Kokkonen.

Anni Pesonen: Me ajattelimme puhua tällä kertaa armosta. Osittain siksi, että se on niin keskeistä tässä luterilaisen kirkon kristillisyydessä, ja mitä se sitten merkitsee vaikka sanattoman mystiikan vinkkelistä. Siitä tulikin mieleen sitten Ari, kun vaikka sinä olet ilmeisesti ollut kakarasta kirkon jäsen, niin sinä kuitenkin kiinnostuit uskosta ja kirkon jutuista vasta pitkälti aikuisiässä mystisen kokemuksen jälkeen, ja sitten aika lailla tulit pususta, umpimetsästä. Miltäs tämä kirkon touhu on sinusta sen jälkeen näyttänyt?

Ari Kokkonen: Pitää kyllä paikkansa, että minä tulin kirkkoon aika pystymetsästä, keski-iässä. Ja sitten kun minä koetin kuunnella mitä kirkko opettaa siitä, että mitä tämä elämä on tai mikä on tämä pointti tässä koko jutussa, niin minä kuulin sen sillä lailla, että Kristus on sovittanut ihmisen synnit ja tämä homman nimi on uskoa se todeksi. Ja kun uskoo todeksi sen, että Kristus sovitti ihmisen synnit silloin pari tuhatta vuotta sitten, niin tällä tavalla saa osakseen iankaikkisen elämän. Tämä ristiriita on minua jotenkin hämmentänyt, että jos on näin yksinkertainen asia, niin mihin tarvitaan tätä koko kirkkoa. Jos vain toteaisi, että asia on näin ja jatkaisi sitten elämää samaan malliin. Miksi ei mentäisi esimerkiksi johonkin messuun, joka itsestä suoraan sanottuna tuntuu aika tylsältä tapahtumalta.

Anni Pesonen: Täytyy kyllä sanoa, että tämän jälkeen kun en enää seurakuntapappina ollut jatkuvasti kello kymppin messun kanssa, niin harvoin minäkään olen sinne mennyt. Muuten kyllä rukoilen ja käyn kirkossa. Mutta itse asiassa minä ymmärsin, että, Ari, sinä käyt siellä jopa muutenkin kuin työvuorossa?

Ari Kokkonen: Joo, käyn kyllä. Minä olen tässä tullut siihen lopputulokseen, että ihminen tarvitsee jonkinlaista hengellistä harjoitusta. Sitä tarvitaan oikeastaan aika paljonkin, koska Jumalan armon vastaanottaminen vaatii meiltä jonkinlaista rukousta, aktiivista pyrkimystä.

Anni Pesonen: Pystytkö sinä vielä vähän tarkentamaan sitä, että mihin ja miksi tarvitaan hengellistä harjoitusta? Mitä se sitten tekee tai saa aikaan ihmisessä?

Ari Kokkonen: Minua on puhutellut Raamatussa jotenkin se Paavalin kääntymyskokemus, jonka lähtökohta resonoi omaa elämää. Eli minä olen omassa elämässä tavallaan tässä samassa tilanteessa, että Jeesus ei ole maan päällä ihmishahmossa vaan minun pitäisi seurata Kristusta jotenkin samalla tavalla kuin Paavali. Ja Paavalihan tuntuu kokevan, että hän on Kristuksessa ja Kristus on hänessä. Paavali puhuu sitten paljon armosta ja toivottaa sitä aina ihmisille. Ja tässä kohtaa tuo yliopiston teologia hoksautti itselle aika merkittävän asian. Siellä minulle tuli tällainen käsitys, että kun Paavali puhuu armosta, hän tarkoittaa sillä kristuksen voimaa ja vaikutusta ihmisessä. Minun mielestäni tässä kohtaa, kun Paavali kirjoittaa tällä tavalla: ”Olen tehnyt enemmän työtä kuin kukaan heistä, en tosin minä itse vaan Jumalan armo, joka on ollut voimani”. Miten Anni, näin teologian tohtorin näkökulmasta, olenko minä ymmärtänyt oikein, mitä se Paavali tuolla armolla meinaa?

Anni Pesonen: Ainakin se armo, se tarkoittaa hyvin monenlaisia asioita Uudessa Testamentissa. Joskus kun katsoo tai kuuntelee meidän kirkkomme puheita, niin tuntuu, että osa porukasta täällä ajattelee, että armo on melkein sama kuin anteeksianto. Voi se sitäkin olla. Paavalillakin se on joskus sitä. Mutta se kreikankielinen sana se ”kharis”, se voi olla hyvyyttä. Sitten se on kun hallitsijoista puhutaan, se on sellaista suopeutta, armollisuutta. Kun ylempi hyvää hyvyyttään lahjoittaa jotakin niin se on kharista. Mutta kyllä joo, Paavalilla on tällaisia kohtia, joissa näyttää siltä, että hän ymmärtää, että armo on nimenomaan Jumalan

voima ihmisessä. Joku sellainen voima, joka työskentelee ihmisessä ja ihmisen kautta. Ja silloin nämä kohdat tulevat yllättävän lähelle sitä Paavalin teologiaa, että meissä tekee työtään Kristus tai meitä johtaa henki.

Ari Kokkonen: Näin minä olen itse tämän asian näkevinäni Raamatun valossa, että Raamatussa Kristus tuntuu kutsuvan ihmistä seuraamaan itseään. Oikeastaan minun mielestäni sitä ei sanota sillä tavalla, että ”uskokaa todeksi tämä mitä minä sanon”, se kutsuu ihmistä seuraamaan itseään. Ja minä olen ajatellut, että uskonnon harjoittamisella olisi jotain tekemistä tämän kanssa, että mitä se Jeesuksen seuraaminen tässä ajassa tarkoittaa käytännössä. Jos uskonnossa on kyse siitä, että uskotaan vaan tällainen historiallinen tapahtuma todeksi, niin voitaisiin unohtaa hartauselämä ja jumalanpalvelukset viimeistään sen jälkeen, kun ihminen kokee uskovansa sen todeksi.

Anni Pesonen: Se voi olla yllättävä, sellainen pinnallinen naksaus, että ollaan jotenkin sitä mieltä, että Jeesus on sovittanut synnit tai Jumala antaa synnit anteeksi.

Ari Kokkonen: Joo. Minä itse kuitenkin ajattelen, että se on sellainen dynaaminen prosessi. Että se on sellainen jatkumo, että ihminen ei yhdellä hetkellä koe sitä perustavaa laatua olevaa muutosta. Kokee ehkä kääntymyksen siinä, että haluaa lähteä seuraamaan Jeesusta, mutta siinä matkan varrella ihminen muuttuu vähän kerrallaan. Sillä tavalla kuin Paavali puhuu uudesta ihmisestä ja vanhasta ihmisestä.

Anni Pesonen: Niin, hän puhuu siitä, että henki alkaa johtaa ihmistä. Mutta siis vanhasta ja uudesta ihmisestä hän puhuu siinä mielessä, että meissä jotenkin elää joku vanha minä, ja sitten meissä kuitenkin on jotenkin jo jokin uusi henki, joka on alkanut tekemään työtään ja alkanut johtaa.

Ari Kokkonen: Niin minä olen jotenkin itsekin ajatellut, että nämä kaksi asiaa ovat olemassa yhtä aikaa. Että minussa on tavallaan minä ja sitten on Jumalan henki, ja se minun roolini olisi pyrkiä kuuntelemaan ja ottamaan vastaan se, että mihin se Jumalan henki pyrkii minua johtamaan. Tästä sitten päästään taas ehkä siihen, että miksi minä ajattelen, että tarvittaisiin näitä hengellisiä harjoituksia. Se ei ole niin helppoa kuulla ja antautua siihen, mitä Jumala pyrkii minulla tekemään. Jumala puhuu pienellä äänellä ja se menee helposti ohi ellei keskity kuulemaan. Vanhassa Testamentissakin kun Elia odottaa Jumalan ilmestymistä Hoorebin vuorella, Jumala ei ollut myrskyssä, ei maanjäristyksessä, ei tulella, vaan tulen jälkeen kuului hiljaista huminaa.

Anni Pesonen: Se on myös minun yksi Raamatun lempikohtia. Minua jotenkin tässä armo-jutussa meidän kirkossa on eniten ihmetyttänyt se, että jos kaikki se olennainen, mitä Jumalan ja ihmisen välillä tapahtuu, niin se nähdään siinä, että meidät pelastetaan, että ei saadakaan rangaistusta eli joudutakaan helvettiin. Se on niin woodoota nykyajan ihmiselle! Siis Luther oli 1500-luvun ihminen ja hän puhui 1500-luvun ihmisille, jotka elivät siinä maailmankuvassa, että totta kai on taivas ja helvetti, se oli sellaista peruskäsitystä maailmasta, josta ei tarvinnut paljon keskustella. Mutta nyt meillä on sitten maailma, jossa ihmiset eivät enää usko johonkin taivaaseen ja helvettiin. Niin pitäisikö sitä sitten levittää tätä kristinuskon ilosanomaa sillä tavalla, että ensin hikipäässä yritetään saada ihmiset taas uskomaan helvettiin, jotta sitten voitaisiin vapauttaa heidät siitä, että hei, nyt sinut vapautetaan etkä joudukaan sinne helvettiin. Ja sitten se lopputulos on se, että me päädyimme puhumaan jostakin loppujen lopuksi jostain ihan muusta kuin siitä, että millaista se elämä Jumalan kanssa on.

Ari Kokkonen: Minä olen oikeastaan itse tämän oman kokemuksen myötä ehkä enemmänkin keskittynyt ajattelemaan sitä, että mitä Jumala tekee tässä hetkessä minun elämässäni, ja selvästi huomasin, että elämäni muuttui paremmaksi. Siihen tuli asioita, joita voisi kuvailla ilona, rakkautena, intohimona, väreinä. Sillä lailla minä juuri ajattelen, että Kristuksen seuraamisessa ei olisi kyse vaan siitä, että minä saan iankaikkisen elämän joskus sitten kun minä kuolen. Se liittyisi enemmän siihen, että Jumala johtaa minua tässä hetkessä, ja että jollain tavalla Jumala puhuu minussa. **[Thomas] Keating** (sydänrukouksen ”isä”)

sanoo sen jotenkin sillä lailla, että ”me emme ole Jumala, mutta meidän tosi-itsemme ja Jumala eivät ole eri asioita”.

Anni Pesonen: Okei, eli siis hengellisen harjoituksen, Keatingin sydänrukouksen päämäärä on sitten se, että ihmistä alkaisi johtaa sen todellinen itse, joka ei ole eri asia kuin Jumala. Eli silloin kuin ihmistä johtaa todellinen itse, niin sitä itse asiassa johtaa henki tai Kristus tai Jumala. Ja tämä ehkä on armo, sellaisena Jumalan vaikuttavana voimana meissä. Mutta nyt minä kysyn sinulta sitten, että mikä muu ihmistä sitten voisi johtaa kuin hänen todellinen itsensä?

Ari Kokkonen: Miten Keating sitä kuvaa, niin ”valeminäksi” tai vääristyneeksi minäksi. Se on jotain sellaista, mitä Jeesus tarkoitti, kun hän opetti kieltämään itsemme. Yliopistossa minä törmäsin sellaiseen käsitteeseen kuin narratiivipsykologia. Eli siinä oli sellainen ajatus, että minä olen tarina itsestäni, ja sitä minä olen ajatellut tosi paljon. Jos minä ajattelen itseäni lähtien siitä mikä on minun nimeni, niin mikä on tavallaan se keskiö minun tarinalleni minusta itsestäni, se on kaikki minulle muiden opettamaa ja tämän maailman minulle opettamaa. Ja näin ollen se ei kerro sitä, kuka minä oikeasti olen. Ja tätä tarinaa voisi ehkä sanoa myös identiteetiksi, ja tämä identiteetti johtaa minua lähtökohtaisesti tässä maailmassa. Keating sanoo, että meidän pitäisi olla valmiita luopumaan meidän identiteetistämme, ihan mistä tahansa identiteetistä ja olla valmiita siihen, että minä olen mitä tahansa Jumala haluaa minun olevan eikä sitä, mitä minä itse luulen olevani.

Anni Pesonen: Välillä kyllä mietti, onko se elämää ollenkaan jos minulla ei ole jotain identiteettiä. Totta kai ne voivat olla joustavia, vaihtuvia. Minä huomaan, että minun on lisättävä jotain minun identiteettiini tai karsittava sieltä jotakin pois, mutta voisiko sitä oikeasti olla niin, joka tilanteessa niin vastasyntynyt lapsi, että ei mitenkään reagoisi, mitenkään reagoisi sen mukaan mikä on se minun käsitykseni itsestäni ja mitenhän se Anni tässä tilanteessa toimisi.

Ari Kokkonen: En minäkään oleta, että ihminen pystyisi tässä tilanteessa toimimaan täysin ilman sitä identiteettiä, ja varmasti se tarvitaan myös ihmisten välisiin kohtaamisiin, ihmisenä olemiseen. Ehkä minä ajattelen, että se olisi jotenkin enempikin jotakin sellaista, että mikä minun identiteettini rooli minun elämässäni on, että se identiteetti ei määrittele minua vaan se pyrkii olemaan enempikin palvelija Jumalalle. Ei sillä tavalla, että Arilla ei ole tapana saarnata kirkossa, niin Ari ei mene saarnaamaan kirkkoon. Vaan jos tulee sellainen käsky, että on mentävä sinne kirkkoon, niin sitten identiteetti muuttuu, sitten Ari alkaa saarnaamaan kirkossa.

Anni Pesonen: Niin, sitten tullaan tavallaan siihen, että ihmisen parantaa se, että sen ego tai sen identiteettiminä jotenkin asettuu oikealle kohdalleen. Ja että nousee esille jotain todellisempaa, johon ihminen saa paremman tatsin kuin ennen, ja se on se todellinen minä, jossa vaikuttaa Jumala, ja joka on ehkä jollain tavalla sama asia. Se on minusta myönteisempi ihmiskäsitys kuin jotenkin synkeimmillään luterilaisuus voi kyllä olla jopa sitä, että ihmisessä ei ole melkein oikein mitään hyvää tai ei mitään hyvää, niin enemmän minä tykkään tästä. No, ihmisen käsitys itsestään voi olla vähän vinksautanut ja sitten ihmisen käsitys siitä, että mikä sen persoonallisen minän paikka maailmassa on, niin se on vähän vinksautanut, mutta se voi myöskin asettua oikealle kohdalleen. Keating puhui jossain myöskin ihmisen perushyvydestä, ja sanoi, että ”oman perushyvytemme omaksuminen on hengellisen matkamme kvanttihyppy”.

Ari Kokkonen: Mystiikan näkökulmasta minä ehkä itse tiivistäisin tämän kysymyksen sillä tavalla, että mystiikan pyrkimys on tehdä Jumalan tahto.

Anni Pesonen: Niin, ja siihen Jumalan tahdon täyttämiseen siis ohjaa Kristus tai Henki, Jumala ihmisessä, joka jollain tavalla ei ole eri asia kuin ihmisen sisin ja todellisin itse. Siitä ajatuksesta, että ihmisessä on Jumala, jotenkin jo, niin minulle tulee mieleen yksi toinen, 1500-luvun kirjoittaja, **Avilan Teresa**, se, joka

kirjoitti kirjan nimeltä *Sisäinen linna*. Siinähan Teresalla on sellainen perusajatus, että ihmisen sielu on niin kuin hyvin monihuoneinen linna. Ja rukous ja mietiskely ovat itse asiassa matkaa sinne oman sielulinnan ytimeen ja keskukseen, koska sen sisimmässä kammiossa asuu Jumala. Siellä on Jumala aina tavattavissa. Teresa sanoo, että Jumala asuu siellä niin kuin säteilevä aurinko. On ihan mahdollista elää koko elämä siellä oman sielulinnan pihilla ja kaikkein uloimmissa huoneissa, ja silloin se sisäinen aurinko jotenkin ei pääse vaikuttamaan mihinkään, sitä ei näe eikä koe eikä se valaise elämää. Mutta jos valaisee, se on se armo.